

بررسی شاخص ها و معیارهای مدیران آموزشی در گزینش معلمان دوره ابتدایی

طاهره ریسی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه آزاد واحد تهران شمال
raeesitahereh61@gmail.com

نرجس خاتون ریسی^۲

معاون دبستان پسرانه غیردولتی آل یاسین امل
raeesinarges67@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی معیارهای مدیران آموزشی در گزینش معلمان دوره ابتدایی صورت پذیرفته است. دوره ابتدایی در تمامی نظام های آموزشی یکی از مهمترین دوران تحصیل می باشد که نگاه ویژه به آن از الزامات برنامه ریزی های کلان کشور می باشد. اسناد بالا دستی در جمهوری اسلامی اعم از سند بنیادین تحول نظام آموزش و پرورش نیز به بررسی شاخصه های معلمان ممتاز و تراز ج.ا.ا. پرداخته و انتخاب معلمان را بر اساس این شاخصه ها ضروری دانسته است. با بررسی و مطالعه منابع و مقاله مختلف این نتیجه حاصل شد که دانش کافی، برخورداری از اخلاق ممتاز، ویژگی های مثبت روان شناختی و روز آمدی از مهمترین شاخصه های معلمان در دوران ابتدایی می باشد.

کلمات کلیدی: معیار، گزینش، معلم، ابتدایی، مدیران آموزشی

۱. مقدمه

امروزه آموزش و پرورش به عنوان یک نهاد اجتماعی که وظیفه تعلیم و تربیت افراد جامعه را برعهده دارد، از سوی آحاد جامعه اعم از مردم، مسئولین و اندیشمندان مورد توجه و تأکید قرار گرفته است و همگی بر این باور هستند که رشد و توسعه یک کشور به پرورش انسان های آگاه و برخوردار از مسئولیت بستگی دارد، چیزی که در ادبیات توسعه به عنوان توسعه انسانی مطرح است، براین اساس نقش آموزش و پرورش در تربیت انسان های آگاه و پویا بر هیچ صاحب نظری پوشیده نیست و همگی بر تأثیر بی بدیل آموزش و پرورش اتفاق نظر دارند (کاشانی و رستم پور، ۱۳۹۳). منابع انسانی به ویژه معلم، در فرایند تعلیم و تربیت رکن اصلی و عامل بنیادین محسوب میشود و دستیابی به اهداف نظام آموزش و پرورش بدون وجود معلمانی برخوردار از توانمندی ها و شایستگی های حرفه ای میسر نمیشود. برای آنکه چنین معلمانی در اختیار نظام تعلیم و تربیت کشور باشند، باید فرایند جذب، تربیت و به کارگیری منابع انسانی نظام مند و مبتنی بر اهداف معین و از پیش تعریف شده باشد. (بالاکریشان و سینگلا (۲۰۱۰) به نقل از شریف زاده و همکاران، ۱۳۹۹)

امروزه تعلیم و تربیت از دشوارترین، ظریف ترین و پربارترین امور انسانی است که ثمره نهایی آن دیر به بار می نشیند. نقش معلمان در این امر حساس و مهم، بسیار ارزشمند و سازنده است. از آنجا که دوره ابتدایی به عنوان رکن اصلی آموزش و پرورش کشور محسوب می شود، نحوه انتخاب معلمان این دوره باید حساب شده و دقیق باشد. برای این منظور باید بهترین

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی

شیوه را برای انتخاب آنها به کاربرد. شیوه ای که همه ابعاد وجود متقاضی را در ارتباط با همه ضرورت های اشتغال در این حرفه ارزشیابی کند و سرانجام از تلفیق ویژگی های فردی از گروه داوطلبان رده بندی معتبری فراهم آورد و بر مبنای آن رده بندی، بهترین متقاضیان را به مدرسه روانه سازد. (حجتی، فاطمه سادات، ۱۳۹۹)

توفیق یا شکست برنامه ها و فعالیتهای آموزشی و پرورشی هر نظام و هر کشوری به معلمان آن بستگی دارد و تحول بدون تغییر در نیروی آموزش و پرورش محقق نمیشود. از ابتدای انقلاب اسلامی تاکنون تغییرات فراوانی در آموزش و پرورش ایران رخ داده است؛ اما آنچه امروز در دستور کار تحول در نظام تعلیم و تربیت بوده، سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش است که با تغییرات قبلی تفاوت زیادی دارد. مرحله تدوین و تصویب سند تحول انجام و پیش بینی شده است تا سال ۱۴۰۴ ه.ش تمام احکام سند که ۱۳۱ راهکار دارد، از جمله؛ "پرورش و توسعه شایستگی های پایه جهت تعمیق هویت مشترک و حرفه ای معلمان در ابعاد فردی، انسانی، اسلامی، ایرانی همتر از اصول اعتقادی عملیاتی شود. بنابراین با توجه به این امر است که اهمیت کار و مقام و شکل گیری هویت حرفه ای معلمان و تأثیر عمیق آن در عزت و ذلت و پیشرفت و انحطاط نظام تعلیم و تربیت و جامعه روشن میشود. (حجازی، اسد، ۱۳۹۷)

علی رغم آنچه درباره عوامل اثرگذار بر فرایند یاددهی و یادگیری گفته می شود، مطالعات اخیر درباره نقش معلم در آموزش، همه بر این نکته تأکید دارند که کیفیت تدریس معلم مهمترین عامل اثربخش در یادگیری دانش آموز است. در قسمت یافته های یکی از مطالعات عنوان شده دانش آموزانی که از یک معلم خوب و تأثیرگذار سود می برند، عملکرد علمی قوی تری نسبت به دانش آموزانی که معلم آنها ضعیف تر بود، دارند. است طبق آنچه که یافته های پژوهشی عنوان می کنند، تأثیرگذاری معلمان بر آموزش کودکان چنان قوی است که تنها گوناگونی در کیفیت آموزشی معلمان، می تواند سبب ایجاد تفاوت های عظیم در عملکرد کودکان با بافت های اقتصادی و اجتماعی متفاوت گردد. بنابراین می توان بر این نکته تأکید کرد که سرمایه گذاری در بخش تربیت معلم بیشتر از هر چیز دیگر می تواند عملکرد علمی دانش آموزان را توسعه دهد (دارلینگ هامند، ۲۰۰۳). گلدهاپر (۲۰۰۳) نیز با استناد به تحقیقات فرگوسن و هانوشک و برخی دیگر از صاحب نظران، کیفیت تدریس معلم را مهم ترین عامل در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می داند و توجه به آن را بسیار ضروری می داند. سندرز و ریور (۱۹۹۷) اظهار می دارند: دانش آموزانی که با معلمانی که کیفیت مناسبی در تدریس دارند، آموزش می بینند، در مقایسه با دانش آموزانی که با معلمانی که تدریس مناسبی ندارند، آموزش دیده اند، پیشرفت تحصیلی بیشتری دارند. آنها پیشنهاد می کنند که سیاست های اتخاذ شده باید تأکید بر آموزش معلمان، دادن گواهینامه، پرداخت دستمزد و توسعه حرفه ای آنان باشد و این عوامل بر کیفیت و توانمندی معلمان تأثیر زیادی دارد. (ملایی نژاد، اعظم، ۱۳۹۱)

پژوهش حاضر با هدف بررسی شاخص ها و معیارهای مدیران آموزشی در گزینش معلمان دوره ابتدایی صورت پذیرفته است.

۲. بیان مسئله

معلمان در ظاهر انسان های معمولی هستند، اما بزرگترین و خطرناکترین کار دنیا به آنها واگذار شده است. اگر باور عمومی بر این باشد که بهترین ها، بهترین ها را میسازند باید تلاش نمود تا معلمانی مستعد با ویژگی های روانشناختی ممتاز و انگیزه بالا جذب شوند (شریعتمداری، ۱۳۸۹). در سایه این ویژگی های معلم است که کشور متری و توسعه یافته خواهد شد، لذا یکی از حوزه هایی که بررسی انتخاب معلم را ضروری می نماید، بررسی ویژگی های روانشناختی معلم است. برخی از پژوهش ها نشان میدهند، بین سلامت روحی- روانی معلمان با موفقیت های حرفه ای آنان ارتباط معنادار وجود دارد (آقاجانی، ۱۳۸۱؛ الماسی و همکاران، ۱۳۹۹). که از جمله آنها میتوان به بهبود سازگاری اجتماعی، موفقیت های حرفه ای، رهبری در شغل، کاهش استرس و اختلالات روانی و تطابق و سازگاری، معلمان اشاره نمود. توجه به شاخص ها و استانداردهایی که طبق

آن صلاحیت های حرفه ای معلمان مورد سنجش و ارزیابی قرارگیرد بیش از پیش مورد تأکید است. این پژوهش صلاحیت حرفه ای معلمان را بر خورداری از ویژگی های شخصیتی میداند و اضافه میکند که بین صلاحیت های حرفه ای معلمان و پیشرفت درسی دانش آموزان همبستگی معناداری وجود دارد. این پژوهش عملکرد تحصیلی دانش آموزان را در گرو تربیت معلم مؤثر میداند. (شریف زاده و همکاران، ۱۳۹۹)

نقش معلم در دوره های مختلف تحصیلی با توجه به ویژگی های رشد در دوران مختلف حیات کودکان و نوجوانان متفاوت است، روانشناسان و متخصصان تعلیم و تربیت معتقدند: مهمترین دوره تحصیلی در تمام نظام های آموزش و پرورش جهان دوره ابتدایی است، زیرا این دوره تحصیلی به لحاظ کمی و کیفی، یعنی تأثیری که در سراسر زندگی و دوران تحصیل بر دانش آموزان دارد، از اساسی ترین و مهمترین دوره های تحصیلی است که به جرأت میتوان گفت هیچ یک از دوره های تحصیلی از چنین اهمیتی برخوردار نیست، زیرا تحقیقات نشان میدهند، دانش آموزانی که در دوره ابتدایی با ناکامی های تحصیلی روبرو هستند، در تمامی دوره ها با مشکل مواجه خواهند بود (افشارکهن و عصاره، ۱۳۹۰) مجموعه اقدامات انجام شده در تربیت معلم و همچنین اهمیت دوره ابتدایی حاکی از برنامه ریزی منسجم و بلند مدت تمامی کشورها برای توسعه و تعالی است، اما در کشور ایران تأکیدات فرهنگی و دینی بر ارزش های معلم و این دوره تحصیلی افزوده است. به استناد این دسته از تأکیدها، تعلیمات اجباری در دستور کار قرار گرفت، در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، به عمومی و اجباری و مجانی بودن این دوره از تحصیل تأکید شده است (اصل ۳۰ قانون اساسی)

3

پرفسور گیج، استاد برجسته تعلیم و تربیت، در کتاب "مبانی علمی هنر تدریس" می گوید: بدون تردید هیچ فرد دیگری جز معلم نمی تواند تأثیر بیشتری بر آنچه در مدارس می گذرد داشته باشد. موفقیت هر نظام آموزشی تا حد زیادی به دانش و مهارت های حرفه ای معلم بستگی دارد. در نظر ژاپنی ها، شایستگی هر نظام، به اندازه شایستگی معلمان آن است. از این رو می توان گفت، معلم مهمترین عنصر نظام آموزشی در فرایند یاددهی - یادگیری و معمار اصلی نظام آموزشی است. پس در انتخاب و گزینش معلمان باید به استعدادهای آموزش حرفه ای، رشته تحصیلی، نمرات تحصیلی و مدارک تحصیلی داوطلبان توجه داشت. کارآمدی معلم را می توان نظر به منش و مهارت هایی که معلمان پیش از ورود به کلاس درس دارند و این که هنگام حضور در کلاس درس چگونه درس میدهند، تعیین کرد. دست اندرکاران امر آموزش و پرورش، توانایی کلامی، دانش کافی، راهبردهای تدریس، گواهی نامه معلمی، مهارت های مدیریت کلاس و آزمون شایستگی را به عنوان مهمترین مؤلفه هایی میدانند که باید در فرایند جذب و انتخاب معلمان مورد توجه قرار داد. علاوه بر ویژگی های ذکر شده برای معلمان هری، رزماری و وانگ در کتاب خود به نام "چگونه معلم کارآمد باشیم: نخستین روزهای مدرسه" می نویسد: یک معلم موفق باید: (۱) دارای توقع مثبت از شاگردان باشد، (۲) یک مدیر خوب برای کلاس باشد و (۳) بداند چگونه درسها را طراحی کند تا شاگردان به خوبی آنها را فراگیرند. تئوردور کوالسکی در مورد ویژگی های معلمان کارآمد، صداقت، توانایی کار گروهی و انجام امور با همکاران، ثبات احساسات، تعهد به حرفه تدریس، غرور حرفه ای، ارتباط نوشتاری، توانایی استفاده از تکنیک های پرسش، شخصیت مورد پسند و در انگلستان از سال ۱۹۶۲ شورای ملی در زمینه انتخاب معلمان ابتدایی اعلام نمود که معلمان باید از بین فارغ التحصیلان دانشگاه ها که دوره خاص تربیت معلم را گذرانده اند انتخاب شوند. در حال حاضر نحوه انتخاب دانشجوی تربیت معلم از بین متقاضیان تحصیل در دانشگاه ها همانند سایر رشته ها صورت می گیرد؛ بدین ترتیب که کلیه تقاضاها به "شورای مرکزی پذیرش دانشگاه ها" ارسال میشود و متقاضیانی که از شرایط لازم مؤسسه مورد نظر برخوردار باشند، پذیرفته می شوند، از شرایط الزامی داوطلبین ورود به مؤسسات تربیت معلم، دارا بودن "گواهینامه عمومی" می باشد که باید حداقل سه درس را در سطح عادی و دو درس را در سطح پیشرفته با نمره های بالاتر از C گذرانده باشد. اصولاً همه معلمان انگلستان باید از صلاحیت کافی برای تدریس برخوردار باشند؛ لذا

کسانی که به اشتغال در این حرفه تمایل دارند، باید دوره‌های خاص تربیت معلم را به منظور تدریس در هر مقطع با موفقیت به اتمام برسانند. پس از طی این دوره‌ها کسانی که به عنوان معلم مشغول تدریس می‌شوند؛ برای مدتی (معمولاً یک سال در انگلستان و دو سال در سایر مناطق) به طور آزمایشی استخدام می‌شوند و طی این مدت صلاحیت و کارآیی آنان سنجیده می‌شود. آنگاه در صورت دارا بودن صلاحیت‌های لازم به استخدام قطعی در می‌آیند. (حجتی، فاطمه سادات، ۱۳۹۹)

به زعم کاتسونو (۲۰۱۲) یکی از معضلات نظام‌های آموزشی آن است که معلمان به محض ورود به حرفه معلمی براساس تصورات شخصی خود از حرفه معلمی برخورد میکنند و پس از آن است که این برداشت‌ها به صورت پیوسته تحت تأثیر تجارب آنان به‌عنوان متخصصان تعلیم و تربیت قرار می‌گیرد (کاتسونو، ۲۰۱۲) پاسخ معلمان به این سؤال که آنها چه کسانی هستند، باعث شکل‌گیری ادراک آنان نسبت به آینده شغلی و درنهایت هویت شغلی شان میشود.

هویت حرفه‌ای دلالت بر جایگاه یک حرفه یا شغل در اجتماع دارد یا به عبارتی دقیق‌تر، هویت حرف‌های درک از شخصیت حرف‌های فرد مبتنی بر شناخت، معلومات، نگرش، عقاید، انگیزه‌ها و تجارب تعریف شده است (ایبارا، ۱۹۹۹). اهمیت هویت حرفه‌ای در آن است که ارزش‌ها، عقاید و گرایش‌های یک فرد، راهنمای تفکر اوست. توجه به این نکته ضروری است که هویت حرف‌های فراتر از یادگیری وظایف و نقش‌هاست و در این راستا میتوان گفت هویت حرفه‌ای در شغل معلمی، عقاید تثبیت یافته فرد نسبت به نقش و جایگاه خود است. در حال حاضر در مورد این واقعیت که دیدگاه‌های معلمان درباره نقش و ماهیت آموزش و یادگیری در رفتارهای کاری، احساس خوشایندی نسبت به شغل و اثربخشی آنان تأثیر دارد، هم‌رأیی وجود دارد (دی و کینگتون، ۲۰۰۷؛ زاربوک، ۲۰۱۵، به نقل از حجازی، اسد، ۱۳۹۷)

با توجه به آنچه اشاره شد، یکی از موضوعات بسیار مهم در اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی ایران به ویژه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش تربیت معلم در تراز جمهوری اسلامی ایران، شکل‌گیری هویت حرفه‌ای معلمان است. به رغم توجه و تأکید اسناد بالادستی نظام تعلیم و تربیت به ویژه سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، به پرورش و توسعه متوازن شایستگی‌های پایه برای تعمیق هویت معلمان در تمام ابعاد فردی، انسانی، اسلامی و ایرانی، نتایج مطالعات و بررسی‌های به عمل آمده بر روی شاخص‌های شایستگی‌های پایه معلمان ایران در بعد هویت حرفه‌ای، حاکی از نامطلوب شدن این شاخص در رشد و توسعه حرفه‌ای معلمان و توجه حداقلی به آن به ویژه در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش است (خروشی، نصر، میرشاه جعفری و موسی پور، ۱۳۹۶، به نقل از حجازی، اسد، ۱۳۹۷) براساس اهمیت مطالب مزبور و آنچه گذشت، هدف این پژوهش ارائه الگوی جامع هویت حرفه‌ای معلمان ابتدایی در تراز ج.ا.ا است.

برخی محققان و صاحب‌نظران معتقدند هویت حرفه‌ای معلم دارای دو بعد است: الف) بعد هویت شخصی شامل: ویژگی‌های زمینه‌ای مانند تجارب دوره کودکی، طبقه اجتماعی و اقتصادی، زندگی خانوادگی، همسالان، قومیت و جنسیت و نگرش به خود، مانند تصور فرد از خودش در نقش یک معلم و تصویری که همکاران و جامعه از او دارند که میتواند بر هویت حرفه‌ای معلم تأثیر بگذارد؛ ب) هویت علمی شامل: گرایش به علم مانند حس تعلق و وابستگی نمادین به محیط علمی و انسانهای اطرافش و ... (ما کلر، ۲۰۱۱، به نقل از حجازی، اسد، ۱۳۹۷)

روند همیشه در حال تغییر ماهیت هویت حرفه‌ای نشان میدهد که ویژگی‌های هویت حرفه‌ای فقط میتواند در سطح عام و انتزاعی شرح داده شود. شکل‌گیری و رشد هویت حرفه‌ای، فرآیندهای بلوغ فردی هستند که قبل و در جریان فراگیری یک حرفه شروع میشوند، در جریان ورود به حرفه تکامل پیدا میکنند. (بیچارد و ورلپ و ورمونت، ۲۰۰۲)

برای موفقیت در دوره ابتدایی، دانشجو معلمان دوره‌های تربیت معلم باید علاوه برداشتن دانش لازم در زمینه تدریس برنامه درسی، روان‌شناسی آموزش و پرورش و رشد کودکان، فرصت‌هایی برای مطالعه، آزمایش و تمرین عملی و کلینیکی

در محیط‌های گوناگون فرهنگی داشته باشند. بنابر این محتوای برنامه آماده‌سازی معلمان ابتدایی باید، شامل حیطه‌های زیر باشد: (ملایی نژاد، اعظم، ۱۳۹۱)

۱. توانایی درک و فهم، تجزیه و تحلیل و ارزیابی تعداد زیادی از منابع علمی منتشر شده
۲. توانایی، برقراری ارتباط شفاهی و کتبی با مردم
۳. توانایی بازتاب اطلاعات و تجارب
۴. اعتماد به نفس در توانایی خود در اجرای وظایف ریاضی
۵. دانش و مهارت علوم فیزیکی و علوم زمین؛
۶. آگاهی از چگونگی تأثیر نیروهای سیاسی، تاریخی بر زندگی مردم
۷. درک شباهت‌ها و تفاوت‌های جوامع و گروه‌های فرهنگی
۸. دانش و مهارت برای هنرهای نمایشی و بصری
۹. دانش و مهارت استفاده از رسانه‌ها و تکنولوژی.

این مؤسسه همچنین بر این موضوع تأکید دارد که برنامه پیش از خدمت معلمان باید شامل داشتن دانش و تجربه نسبت به مراحل رشد کودک و اصول مربوطه درباره کودکان در سنین مختلف، به لحاظ فرهنگی، زمینه‌های زبانی و موارد استثنایی باشد. دانشجو معلمان دوره ابتدایی باید یاد بگیرند چگونه تجارب یادگیری را به بالاترین درجه برسانند به طوری که به رشد و توسعه هوشمندی، احساسی، اجتماعی و زیبایی‌شناسی دانش‌آموزان منجر شود. آنان باید دانش‌آموزان را، برای این که درباره تفاوت‌ها و ویژگی‌های استثنایی فرد آنان بیشتر بدانند، در موقعیت‌های مختلف فرایند یاددهی-یادگیری مورد مشاهده دقیق قرار دهند. بنابراین لازم است تکنیک‌های مشاهده و ثبت و ضبط چنین رفتارهایی را بیاموزند و این تکنیک‌ها مطابق تحقیق و تئوری باشد. معلمان در دوره پیش از خدمت، باید با یافته‌های تحقیقات درباره فرایند یاددهی-یادگیری آشنا باشند و قادر باشند آنها را در کلاس درس خود به کار گیرند. آنان باید تشخیص دهند که اساس دانش یاددهی-یادگیری دائماً در حال تغییر است و به عنوان اعضای حرف‌های باید تغییرات تئوری‌ها و بحث‌های عملی را در کنار یکدیگر ببینند و نیز معلمان را به عنوان یادگیرنده مادام‌العمر بدانند. آنها باید مسئولیت مطالعه، به کارگیری و تشخیص یک رشته فعالیت‌های مناسب را، که نشان‌دهنده رویکردهای متفاوت درباره دانش ساخته شده و کاربرد آنها در تدریس در سطح ابتدایی است، داشته باشند. همچنین باید تجارب ارزیابی داشته باشند که آنان را قادر سازد روش‌های مناسب ارزیابی برای هر یک از رشته‌ها مطابق با سن رشد، ویژگی‌ها و خصوصیات دانش‌آموزان انتخاب کرده و قدرت تفسیر و ارتباط نتایج به طور دقیق و علمی را برای آنان فراهم آورد. دانشجو معلمان دوره ابتدایی باید به طور عمومی تربیت شوند و اطلاعات و تجارب آنان در تمام حیطه‌های برنامه درسی باشد. آنان باید برای آموزش در هنرهای زبانی، ریاضیات، علوم، مطالعات اجتماعی، بهداشت، تربیت بدنی و هنرهای نمایشی و بصری به روشی که به گسترش و برنامه درسی نشان دهند و برای تشریح مساعی با دیگر معلمان حرف‌های برای انجام این وظیفه مهم آماده شوند. این برنامه باید در تمام حیطه‌های برنامه درسی دوره ابتدایی فرصت‌های تجارب یادگیری در زمینه مدیریت و نظارت کلینیکی را فراهم کند. دانشجو معلمان، لازم است به تدریج مسئولیت‌های خود را در کلاس درس افزایش دهند. آنان باید فرصت‌های کار با دانش‌آموزان پایه‌های مختلف و در محیط‌های مختلف فرهنگی با توانایی‌ها و استعداد‌های مختلف نیز می‌شود را داشته باشند. این فعالیت‌ها را باید به واحدهای آنان اضافه کنند. آنان باید فراگیرند که چگونه به طور نقادانه مواد آموزشی و منابع مناسب و تکنولوژی را انتخاب و درباره مدیریت کلاس و روش‌های مختلف ارزیابی تجربه به دست بیاورند. تشریح مساعی با دیگر حرف‌های‌ها در مدرسه باید به آنان مهارت‌های ساخت گروه‌ها و کاربرد تمام منابع برای دستیابی به یادگیری دانش‌آموزان را فراهم سازد. همچنین باید فرصت تعامل با والدین و گسترش

مهارت‌های خود درباره برقراری ارتباط با آنان را داشته باشند. از طریق برنامه تربیت معلم، دانشجو معلمان به فرصت‌هایی نیاز دارند که برای بازتاب تحلیل درباره عملکرد خود به خوبی آنچه مستقیماً به عنوان درون داد از دانشگاه دریافت داشت‌ها، فکر کرده آن را مورد ارزیابی قرار دهند (ملایی نژاد، اعظم، ۱۳۹۱)

الف) صلاحیت شناختی مهارتی

۱. دانش مربوط به توانایی‌ها، ارزش‌ها و علائق دانش‌آموزان
۲. دانش مربوط به چگونگی رشد دانش‌آموزان
۳. مهارت استفاده از دانش، توانایی‌ها، علائق دانش‌آموزان در کلاس درس
۴. دانش مربوط به موضوعات درسی
۵. مهارت استفاده از روش‌های تدریس مناسب با موضوع درس
۶. آگاهی از چگونگی تولید و سازماندهی دانش موضوعی
۷. آگاهی از چگونگی پیوند دانش موضوعی با رشته‌های دیگر
۸. آگاهی از نحوه کاربرد دانش موضوعی در دنیای واقعی
۹. توانایی تحلیل مطالب و نقادی آن و مهارت توسعه این توانایی در دانش‌آموزان
۱۰. اطلاع از پیش‌زمینه‌ها و پیشینه دانش‌آموزان و توانایی تغییر و اصلاح آن در ضمن کار
۱۱. تسلط به دانش و مهارت‌های چندگانه ارزشیابی
۱۲. دانش و مهارت‌های تحقیق و اطلاع از پژوهش‌های اخیر درباره تدریس و یادگیری
۱۳. مهارت‌های پرورش خلاقیت و حل مسأله
۱۴. مهارت روزآمدسازی دانش خود و توانایی تطبیق، قضاوت دانش خود با یافته‌ها، عقاید و تئوری‌های جدید
۱۵. دانش و مهارت استفاده از فناوری در فرایند یادگیری
۱۶. اطلاع از برنامه درسی دانش‌آموزان و استفاده از روش‌های تدریس در زمینه‌های متغیر محیطی

ب) صلاحیت‌های نگرشی و رفتاری

۱. تعهد به یادگیری دانش‌آموزان؛
۲. احترام به برابری فردی دانش‌آموزان؛
۳. تشخیص و احترام به تفاوت‌های قومی، فرهنگی، مذهبی؛
۴. تعهد به ارزش‌ها و قوانین جامعه؛
۵. داشتن عشق و علاقه به دانش‌آموزان و تدریس؛
۶. درک تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و تدریس با عدالت و تساوی؛
۷. داشتن پاکدامنی و تقوا؛
۸. تقویت حس کنجکاوی، بردباری، صداقت، زیبایی و نیکویی به دانش‌آموزان؛
۹. اعتقاد به یادگیری در طول عمر؛
۱۰. داشتن روحیه شوخ‌طبعی، نشاط و انعطاف‌پذیری.

ج) صلاحیت های مدیریتی

۱. توانایی تفکر عقلانی و قدرت استدلال؛
۲. مهارت الهام بخشی به دانش آموزان از طریق معرفی افراد الگو؛
۳. توانایی برنامه ریزی و سازماندهی درس؛
۴. توانایی مدیریت کلاس؛
۵. توانایی ایجاد انگیزه در دانش آموزان؛
۶. توانایی استفاده بهینه از زمان؛
۷. توانایی درگیر نمودن دانش آموزان برای کمک به تدریس و درگیر کردن دانش آموزان در جهت یادگیری در طول عمر؛
۸. توانایی استفاده از روش های کار مشارکتی در کلاس درس و با والدین؛
۹. توانایی برقراری ارتباط با همکاران و تشریک مساعی با آنان و درگیر شدن در یادگیری مادام العمر؛
۱۰. توانایی تعامل انسانی مناسب با دانش آموزان و همکاران؛
۱۱. توانایی خلق، انتخاب، ارزیابی و استفاده از منابع مدرسه و جامعه برای پیشرفت دانش آموزان؛
۱۲. توانایی تحلیل، ارزیابی و بازتابی فعالیت های خود و تقویت اثربخشی آن؛
۱۳. دادن بازخوردهای منظم به دانش آموزان و والدین و هدایت پیشرفت تحصیلی دانش آموزان؛
۱۴. توانایی خلق روش های جدید و نوآوری در روش های آموزشی؛
۱۵. توانایی پرورش خود شکوفایی، شخصیت و مسئولیت شهروندی دانش آموزان؛
۱۶. مهارت در عرضه کردن (قدرت بیان)، گوش دادن به اظهار نظرهای دانش آموزان، برقراری ارتباط با دانش آموزان و دانش آموزان با یکدیگر. (ملایی نژاد، اعظم، ۱۳۹۱)

۳. بحث و بررسی و نتیجه گیری

معلم همواره شاخص اصلی در موفقیت و شکست برنامه های آموزشی است. معلمان در تمامی کشورها از میان بهترین داوطلبین از حیث بهره هوشی، سطح علمی و رفتاری و اجتماعی انتخاب می شوند. با بررسی منابع مختلف این نتیجه حاصل شد که معلمان می بایست بر اساس شاخصه های تعریف شده، دارای صلاحیت های شناختی مهارتی، صلاحیت های نگرشی و رفتاری، و صلاحیت های مدیریتی باشد. انتخاب معلمینی که دارای این صلاحیت ها باشند از مهمترین وظایف مدیران آموزشی می باشد و این شاخص ها می بایست با حساسیت بسیار بالا مورد بررسی و واکاوی قرار گیرد و در گزینش دبیران لحاظ شود. نکته مهم تر در لحاظ این شاخصه ها پیگیری و ارزشیابی و پایش دائم شاخص ها می باشد. شاخصه های لحاظ شده در طول سال تحصیلی می بایست از منابع مختلف مورد ارزیابی قرار گیرد و با تهیه یک دستورالعمل جامع از میان جامعه هدف نظر سنجی و ارزیابی انجام شود.

مدیران آموزشی با شناخت اسناد بالادستی ج.ا.ا می بایست علاوه بر لحاظ شاخص های تعریف شده استاندارد در سطح دنیا، به مسائل تربیتی و اسلامی در انتخاب مدیران نیز دقت نمایند و معلمان را از میان افراد شاخص اخلاقی و رفتاری و مبتنی بر آموزه های اخلاقی و دینی انتخاب نمایند و این موارد نیز در گزینش مدیران لحاظ شود.

منابع

- [1]. افشار کهن، زهرا؛ عصاره، علیرضا (۱۳۹۰). بررسی تأثیر آموزش خلاقیت به معلمان بر خلاقیت دانش آموزان پایه اول ابتدایی.
- [2]. حجتی، فاطمه سادات، ۱۳۹۹، معرفی شیوه های مختلف برای انتخاب مناسب معلمان ابتدایی برای پیشرفت در نظام آموزشی ایران، پنجمین کنفرانس بین المللی پژوهش های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران، تهران،
- [3]. حجازی، اسد. (۱۳۹۷). تعیین ابعاد و مؤلفه های هویت حرفه ای معلم تراز جمهوری اسلامی ایران. *راهبردهای نوین تربیت معلمان*، ۴ (۶)، ۶۲-۸۵
- [4]. شریف زاده، سیدعلی، برجعلی، احمد، اسکندری، حسین، فرخی، نورعلی، سهرابی، فرامرز. (۱۳۹۹). شناسایی ویژگی های روان شناختی در انتخاب معلمان ابتدایی. *فصلنامه روان شناسی تربیتی* 16(57), 282-301. doi: 10.22054 /jep.2021.46550.2770
- [5]. شریعتمداری، علی (۱۳۸۹)، اصول و مبانی آموزش و پرورش تهران: انتشارات امیرکبیر.
- [6]. کاشانی، مجید؛ رستم پور، منیره (۱۳۹۳)، آموزش و پرورش، حیاتی ترین ابزار در مسیر توسعه ی پایدار، علوم اجتماعی، ۱۷ (۶۷)، ۸۱-۸۹
- [7]. ملایی نژاد، اعظم. (۱۳۹۱). صلاحیت های حرفه ای مطلوب دانشجو معلمان دوره آموزش ابتدایی. نوآوری های آموزشی، ۱۱ (۴۴)، ۶۲-۳۳
- [8]. Balakrishnan, s. & Singla P. K (2010). *Competency Based Education System*. India Institute of Science, Bangalore.
- [9]. Beijaard, D., Meijer, P. C. & Verloop, N. (2004). Reconsidering research on teachers' professional identity. *Teaching and Teacher Education*, 20, 107-128
- [10]. Ibarra H. (1999) Provisional selves: Experimenting with image and identity in professional adaptation. *Administrative Science Quarterly* 44(4): 764-791.
- [11]. Katsuno, M. (2012). Teachers' Professional Identities in an Era of Testing Accountability in Japan: The case of teachers in Low-Performing Schools" *Educational Research Instrument International* vol. 2012. Article ID 930279,8.